

Драгана Радојичић

ЕТНОЛОГИЈА У ПОСЉЕРАТНОЈ НАУЧНОЈ ПЕРИОДИЦИ У ЦРНОЈ ГОРИ

Етнологија као наука проучава људске групе, те у основи проучава човјечанство као јединствену заједницу, у цјелини узето културу људску. Она је веома комплексна наука па је природно да се издвајају поједине уже дисциплине на граници према другим наукама.

Данас је људска култура толико испреплетена да се не могу постављати никакви историјски или географски оквири – границе. Све је већи број развијених заједница у којима се мало шта архаично задржало, те се зато многи етнологи оријентишу искључиво на писане изворе у такозвану историјску етнологију.

У средишту пажње данашњих етнолошких истраживања је питање трансформације животне средине, у којем процесу данашње етничке цјелине улазе у структуру савременог живота.

У Црној Гори, сем Етнографског музеја Црне Горе у саставу музеја Цетиње и појединих етнографских одјељења у неким музејима, нема институције која би се бавила проблемима етнологије. Такође не постоји ни посебно гласило у коме би се објављивали научни радови из етнологије. Можда је узрок овоме веома мали број стручњака за ову област. Посљедњих година у оквиру Црногорске академије науке и умјетности пришло се планском раду у овој науци.

Због напријед наведеног, не можемо ни очекивати велики број радова из ове науке у научној периодици наше Републике у посљедње четири деценије.

Појавом **Гласника Етнографског музеја Цетиње** почетком шездесетих година (1961–1964) долази до интензивнијег објављивања радова с етнолошком проблематиком, но ова публикација је веома кратко

излазила. У четири броја објављена су тридесет и два рада из етнологије. Тематика којом су се бавили аутори ових радова је разноврсна: обичаји, народна ношња, оруђа за рад, разни занати (златари, обућари, производња креча), друштвено уређење, гајење свилене бубе, маслинарство, рибарство, народна ношња и поријекло становништва. Већи број радова објавили су: Јован Вукмановић, Мирко Барјактаревећ, Ристо Ковијанић, Славко Мијушковић, Љубо Каписода, Ристо Драгићевић, Филип Вујовић, а по један Петар Влаховић, Алија Наметак, Нико С. Мартиновић, Пиетро Бенерини и Љубомир Дурковић – Јакшић.

Гласник је у своја четири броја објавио четвртину етнолошких радова објављених у научној периодици Црне Горе послје рата.

Прегледом Гласника **Цетињских музеја** сазнајемо да је у њему објављено 25 радова, у XIV књига.

Радови говоре о становништву Боке и његовом економском стању у XVIII вијеку, о броју становника Прчања 1702. год., три рада посвећена наоружању, затим долазе они о брачним односима, о свадбеним и посмртним обичајима, племенском уређењу и старјешинству, значају Душановог законика за етнологију. Поред ових, обрађене су и следеће теме: Матаруге у касном средњем вијеку – аутор Ђурђица Петровић, Бијели вез у цркви св. Стасија у Доброти, Бока Которска – од Маријане Гушић, а затим о Црногорској капи и о црногорској шкрињи – Зорица Радуловић Мрваљевић. Највећи број радова објавили су Мирко Барјактаревећ, Петар Стојановић и Глигор Станојевић.

„Историјски записи“ редовно излазе од 1948. године. У 156 свесака, објављени су радови из политичког, друштвеног, економског и културног живота Црне Горе у простору и времену. Извјестан број радова је из етнолошке проблематике посматрано шире. Највећи број ових радова, од деветнаест колико их је објављено, претежно обрађује поријекло становништва и миграциона кретања. Аутори ових радова су: Ђоко Пејовић, Глигор Станојевић, Миомир Дашић, Ејуп Мушовић, Милован Мушо Шћепановић, Драгана Радојичић. О златарима и ковачима Котора пише Ристо Ковјанић. О друштвеном животу и обичајима Боке пишу Милош Милошевић и Петар Шеровић. Аутор радова о обичајном праву је Петар Стојановић.

У осталим бројним радовима објављеним у „Историјским записима“ налазе се значајни подаци за етнолошку науку, а истакли смо само оне који су у потпуности посвећени овој науци.

„Бока“, зборник радова из науке, културе и умјетности који од 1969. године излази у Херцег-Новом и од којег је до сада изашло 18 бројева, објављује радове који се односе на прошлост Боке Которске. У овом гласилу објављено је 27 радова из теме нашег интересовања, тако да по броју радова оно долази одмах иза „Гласника Етнографског музеја“ Цетиње.

Тематика ових радова, као и у претходним публикацијама, разноврсна је. Највећи број радова написан је на основу архивске грађе или објављене литературе, сем радова Драгана Мажибрада, Лазара Стефановића и Драгане Радојичић, који су рађени на основу теренског истраживања, а обрађују маслинарство бонешку попјевку и рибарство.

Поред аутора који су објављивали у напријед наведеним публикацијама: Славко Мијушковић, Петар Стојановић, Ристо Ковијанић, Ђурђица Петровић, јављају се и аутори: Ђорђе Миловић, Велимир Радовић, Васо Ивошевић, Максим Злоковић, Марија Црнић Пејовић.

Најзначајнији рад по бројности података као и по значају је **Херцеговски златари у XVIII вијену Ђурђице Петровић**. Из њега први пут сазнајемо да је у овом крају било веома развијено златарство, јер током XVIII вијена дјелује 25 домаћих златара, за сада познатих на основу архивске грађе. Значајно је и то што су неки њихови радови високе умјетничке вриједности.

У Котору излази више научних периодичних публикација. Најстарији је **Годишњак поморског музеја Котор**, који излази од 1952. године, а објављује радове из поморске прошлости црногорског приморја. Неколико радова у овој публикацији посвећено је и етнологији. То су радови Милене Пејановић **Етнолошке карактеристине насеља Шнаљари, Шкриња у поморском музеју Котор**, затим рад Винка Иванчевића **Бродска гардероба бонешког капетана при крају XVIII стољећа**. Шире узевши могу се овдје уврстити и радови о бродоградњи у прошлости.

Зборник Которске сенције друштва историчара је публикација која излази повремено. У њој наилазимо на два рада везана за ову тему. То су **Обућари Котора у доба самосталности (1391–1420. г.)** Риста Ковијанића и **Једна пресуда суда добрих људи из 1798. године Весне Вичевић**.

Тонови су гласило Удружења научних, културних и јавних радника Полимља. Излазе у Иванграду, а поред осталог објавили су пет радова са етнолошким темом. Петар Стојановић и Мирко Барјактаревић објавили су радове из обичајног права и породичних односа.

Гласник Одјељења друштвених наука Црногорске академије наука и умјетности у броју 3. доноси рад Милутина Р. Ђурића **Господар куће код Албанаца**.

Од научне периодике која излази у Црној Гори још једна публикација објавила је и радове из етнологије. То је **Старине Црне Горе**, гласило Републичког завода за заштиту споменика културе Цетиње. Бојана Радојковић објавила је ту **Неке одлике которског златарства и утицај на унутрашњост земље**.

Из изложеног закључујемо да је у периоду од четири деценије послје ослобођења у Црној Гори у научној периодици објављено око стотину радова из етнологије. Сви су они само биљежење неког догађаја или предмета, или пак критички и методолошки заокружене цјелине о одређе-

ној проблематици. Ипак, они чине велики помак у рјешавању сложене мреже живљења на овом тлу. Међутим, ипак нам се намеће питање: зашто је тако мало радова и тема објављено, и то са једног подручја тако богатог етнолошком баштином као што је Црна Гора. (Овим радом није обухваћено народно усмено стваралаштво.)

Током времена приступи и методе изучавања, сакупљања и обрађивања етнолошке грађе су се мијењали. Намјера овога рада није била да критички сагледа етнолошке радове објављене у научној периодици Црне Горе, већ да да њихов преглед.

Пошто етнолошка истраживања прате настајање, развијање, трајање и мијењање свих облика живљења, у ширем временском периоду, сматрамо да је потребно да постојећа научна периодика убудуће објављује више радова из етнологије Црне Горе, посебно зато што нагле промјене друштвеног живота чине да све оно што је било „данас“ сјутра већ постаје прошлост која се више неће поновити.

У прилогу рада слиједе радови који су до сада објављени у научној периодици Црне Горе.